

Sygn. akt IC 11/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2023 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SO Robert Pabin

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2023 roku w Sieradzu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa B. W. (1), B. W. (2), M. N., M. W., P. W. (1)

przeciwko A. W. (1)

o zachowek

zasądza od A. W. (1) na rzecz:

B. W. (1) 161.444,06 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy czterysta czterdzieści cztery złote sześć groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 marca 2021r. do dnia zapłaty;

B. W. (2) 80.722,03 zł (osiemdziesiąt tysięcy siedemset dwadzieścia dwa złote trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 marca 2021r. do dnia zapłaty;

M. N. 80.722,03 zł (osiemdziesiąt tysięcy siedemset dwadzieścia dwa złote trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 marca 2021r. do dnia zapłaty;

M. W. 80.722,03 zł (osiemdziesiąt tysięcy siedemset dwadzieścia dwa złote trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 marca 2021r. do dnia zapłaty;

P. W. (1) 80.722,03 zł (osiemdziesiąt tysięcy siedemset dwadzieścia dwa złote trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 marca 2021r. do dnia zapłaty;

w pozostałym zakresie powództwa oddala;

zastrzega na rzecz pozwanego A. W. (1) prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności wynikającej z pkt 1) niniejszego tytułu egzekucyjnego do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza, stanu czynnego spadku po J. W. (1) zmarłym 15 września 2018r. w S.;

zasądza od A. W. (1) tytułem zwrotu kosztów procesu na rzecz:

B. W. (1) 4.550 zł (cztery tysiące pięćset pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

B. W. (2) 2.930 zł (dwa tysiące dziewięćset trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

M. N. 2.930 zł (dwa tysiące dziewięćset trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

M. W. 2.930 zł (dwa tysiące dziewięćset trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

P. W. (1) 2.930 zł (dwa tysiące dziewięćset trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Sieradzu tytułem zwrotu kosztów sądowych tymczasowo pokrytych z sum budżetowych od:

A. W. (1) 22.085 zł (dwadzieścia dwa tysiące osiemdziesiąt pięć złotych);

B. W. (1) 4.128 zł (cztery tysiące sto dwadzieścia osiem złotych) które ściągnąć z roszczenia zasądzonego na jej rzecz w pkt 1.a);

B. W. (2) 1.941 zł (jeden tysiąc dziewięćset czterdzieści jeden złotych) które ściągnąć z roszczenia zasądzonego na jego rzecz w pkt 1.b);

M. N. 1.941 zł (jeden tysiąc dziewięćset czterdzieści jeden złotych) które ściągnąć z roszczenia zasądzonego na jej rzecz w pkt 1.c);

M. W. 1.941 zł (jeden tysiąc dziewięćset czterdzieści jeden złotych) które ściągnąć z roszczenia zasądzonego na jego rzecz w pkt 1.d);

P. W. (1) 1.941 zł (jeden tysiąc dziewięćset czterdzieści jeden złotych) które ściągnąć z roszczenia zasądzonego na jego rzecz w pkt 1.e).

Sygn. akt IC 11/21

UZASADNIENIE

W ostatecznie skonkretyzowanym żądaniu procesowym (k.330) wynikającym z pozwu z dnia 11 stycznia 2021 r. (data wpływu) powodowie B. W. (2), B. W. (1), M. N., M. W. i P. W. (1) reprezentowani przez adw. M. K. wnieśli o zasądzenie od A. W. (1) na rzecz kolejno:

powódki B. W. (1) kwoty 166.566,00 zł;

powoda B. W. (2) kwoty 83.283,00 zł;

powódki M. N. kwoty 83.283,00 zł;

powoda M. W. kwoty 83.283,00 zł;

powoda P. W. (1) kwoty 83.283,00 zł

wraz z odsetkami ustawowymi od każdej z tych kwot od dnia 26 marca 2020 r. do dnia zapłaty tytułem zachowku po zmarłym J. W. (1) a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Uzasadniając żądanie powodowie wskazali, iż zmarły J. W. (1), ostatnio stale zamieszkały w Z. K. w chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z powódką B. W. (1). Z tego małżeństwa miał sześcioro dzieci: A. W. (1), P. W. (2), M. N., P. W. (1), B. W. (2) i M. W.. Innych dzieci w tym pozamałżeńskich i przysposobionych nie posiadał. Spadek po nim na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 13 września 2018 r. nabył w całości pozwany syn A. W. (1). Testator w testamencie nie zawarł oświadczenia o wydziedziczeniu kręgu spadkobierców ustawowych. W trakcie życia J. W. (1) nie dokonywał, także żadnych darowizn.

W odpowiedzi na żądanie (k.325-328) pozwany uznał powództwa w części dotyczącej zapłaty na rzecz powodów B. W. (1), M. W. i P. W. (1) kwot po 50.000,00 zł wraz z odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz o oddalenie powództwa w pozostałej części, tj. oddalenie powództwa B. W. (1), M. W. i P. W. (1) ponad kwotę 50.000,00 zł oraz oddalenie powództwa B. W. (2) i M. N. w całości. Ponadto pozwany wnosił o rozłożenie na 5 równych rat w trybie art. 320 k.p.c. zasądzonych od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwot, płatnych corocznie oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje

B. W. (1) jest małżonką zmarłego J. W. (1). Z małżeństwa państwo W. posiadają sześcioro dzieci: A. W. (1), P. W. (2), M. N., P. W. (1), B. W. (2) i M. W.. W dniu 15 września 2018r. zmarł J. W. (1), który w ostatnich latach swojego życia chorował na nowotwór. Spadek po nim na podstawie testamentu własnoręcznego nabył w całości syn – A. W. (1). W czasie choroby ojca pozwany zapewniał mu opiekę i pomagał w życiu codziennym. Tym nie mniej nie wymagał on stałej opieki. Był bowiem osobą sprawną i niemal do końca życia pozostawał samodzielny. Powodowie utrzymywali dobre relacje z zmarłym J. W. (1). Tym nie mniej wiodącą rolę w tym zakresie pełnił syn A. W. (1). Po śmierci męża i ojca pomiędzy stronami wybuchł konflikt na tle majątkowym. Powodowie zażądali od pozwanego zwrotu kwoty 375.000,00 zł na rzecz B. W. (1) i po 187.500,00 zł na rzecz P. W. (2), M. N., P. W. (1), B. W. (2) i M. W.. W ocenie strony powodowej wartość majątku spadkowego wynosiła około 3.000.000,00 zł. Pozwany zakwestionował wysokość należnego matce i rodzeństwu zachowku i uznał, że kwoty przez nich podane są znacząco wygórowane.

Dowód: kserokopia postanowienia (k. 17); wezwanie k. 70; odpowiedź na wezwanie k. 71-72;

Kilka dni przed śmiercią J. W. (1) sporządził własnoręczny testament, w którym do spadku w całości powołał jako spadkobiercę swojego syna A. W. (1). Jednocześnie, w testamencie nie zawarł żadnego oświadczenia o wydziedziczeniu, któregośkolwiek z kręgu spadkobierców ustawowych. Nikt z kręgu spadkobierców nie został też uznany za niegodnego dziedziczenia. W dniu sporządzania testamentu J. W. (1) był osobą schorowaną, chorował na nowotwór złośliwy śródpiersia, w wyniku którego zmarł. Zmarły nie leczył się psychiatrycznie, nie był psychiatrycznie hospitalizowany i nie korzystał z porad psychologa. Biegły psychiatra nie stwierdził w dniu 13 września 2018 roku istnienia u J. W. (1) zaburzeń psychicznych mających wpływ na świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W dniu 15 września 2018 roku J. W. (1) zmarł. Do kręgu spadkobierców ustawowych po J. W. (1) należała jego żona B. W. (1) wraz z sześciorgiem jego dzieci: A. W. (1), P. W. (2), M. W., P. W. (1), B. W. (2) i M. W..

Dowód: kopia postanowienia wraz z uzasadnieniem Sądu Rejonowego w Sieradzu I Ns 864/18 (k.109-112v);

Postanowieniem z dnia 1 października 2019 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu I Wydział Cywilny stwierdził, że spadek po J. W. (1), zmarłym w dniu 15 września 2018 r. nabył w całości z dobrodziejstwem inwentarza syn A. W. (1) na podstawie testamentu własnoręcznego sporządzonego w dniu 13 września 2018 r. otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Sieradzu w dniu 20 lutego 2019 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 174/19.

Dowód: kopia postanowienia wraz z uzasadnieniem Sądu Rejonowego w Sieradzu I Ns 864/18 (k.109-112v);

W spadku po sobie J. W. (1) pozostawił własność nieruchomości:

objęte księga wieczystą nr (...) położone w miejscowości Z. gm. W. stanowiące działki nr (...); w M. gm. W. stanowiące działki gruntu nr (...); (...); (...) i (...), w miejscowości D. gm. W. stanowiące działki gruntu nr (...) - o łącznej wartości tych nieruchomości 854.150,00 zł;

objęte księga wieczystą nr (...) położone w miejscowości G. gm. B. stanowiące działki gruntu nr (...) - o łącznej wartości 364.510,00 zł

oraz ruchomość w postaci:

kombajnu do ziemniaków A. o wartości 3.000,00 zł.

Ponadto w skład spadku wchodziła także 1/2 udziału J. W. (1) w składnikach majątkowych nabytych do majątku wspólnego przez B. i J. W. (1) w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej tj. udział w:

9 sztuk bydła o wartości 38.270,00 zł;

1/2 części udziału samochodzie osobowym M. B. 814 nr rej. (...) - o wartości 8.625,00 zł (druga część udziału należała do A. W. (1) jako współwłaściciela pojazdu);

ciągniku U. (...) o nr rej. (...) o wartości 14.050,00 zł;

ciągniku U. (...) o nr rej. (...) o wartości 8.000,00 zł;

ciągniku U. (...) o nr rej. (...) o wartości 10.000,00 zł;

przyczepie o nr rej. (...) o wartości 3.000,00 zł;

a także we własności nieruchomości

objętej księgą wieczystą nr (...) położonej w miejscowości G. gm. W. stanowiącej działkę gruntu nr (...) - w o wartości 57.840 zł

Dowód: opinia biegłego K. G. (k. 224-230); opinia uzupełniająca K. G. k. 268-269; opinia B. M. k. 249-260; opinia uzupełniająca B. M. k. 289-290;

W skład spadku ostatecznie nie weszła działka o nr (...) położona w miejscowości W. ul. (...). Finalnie nieruchomość ta nie stanowiła własności J. W. (1) w chwili jego śmierci zatem nie może być składnikiem spadku po nim. Strona powodowa nie wykazała w niniejszej sprawie przesłankowo zasiedzenia tejże działki, nie przedstawiła na ten fakt żadnych dowodów i odstąpiła w toku postępowania z wywodzenie praw własności działki na rzecz zmarłego J. W. (1).

Dowód: zeznania powódki B. W. (1) ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min. 00:29:27 do 01:20:47 w związku z informacyjnymi zeznaniami z dnia 18 maja 2021 r. od min. 00:03:29 do 00:22:56; zeznania powódki M. N. ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min. 01:20:47 do 01:31:03 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami z dnia 18 maja 2021 r. 00:22:56 do 00:25:22; zeznania powoda B. W. (2) ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min 01:31:03 do 01:40:36 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami z dnia 18 maja 2021 r. 00:39:29 do 00:42:52; zeznania powoda M. W. ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min 01:40:36 do 01:44:13; zeznania powoda P. W. (1) ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min 01:44:13 do 01:45:22; zeznania pozwanego A. W. (1) ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min 01:45:22 do 02:09:08 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami z dnia 18 maja 2021 r. min od 00:25:22 do 00:39:29; zeznania świadka B. G. ReCourt z dnia 18 maja 2021 r. min. od 00:46:36 do 00:55:40; zeznania świadka A. K. ReCourt z dnia 18 maja 2021 r. min. od 00:55:40 do 01:03:47; zeznania świadka A. W. (2) ReCourt z dnia 18 maja 2021 r. min. od 01:03:47 do 01:17:17; zeznania świadka P. W. (2) ReCourt z dnia 18 maja 2021 r. min. od 01:17:17 do 01:27:42.

Zarówno powódka B. W. (1) jak i jej dzieci (nie licząc A. W. (1)) nie otrzymali nic ze spadku. Zmarły nie uczynił także na ich rzecz żadnego zapisu. Rodzeństwo pozwanego nie otrzymało od ojca za jego życia żadnych darowizn. Zmarły J. W. (1) nabył w drodze przekazania od swoich rodziców gospodarstwo rolne położone w Z. K.. Nieruchomość w G. została przez B. i J. W. (1) zasiedziana. Ponadto J. W. (2) był właścicielem gospodarstwa rolnego we wsi D., w M., i we wsi G.. Za życia spadkodawcy oprócz sporządzonego przez niego testamentu, w którym do całości spadku powołał syna A. W. (1) nie rozporządzał on swoim majątkiem. Gospodarstwo rolne została przez pozwanego odziedziczone wraz z ruchomościami o znacznej wartości, które przede wszystkim służyły zmarłemu do obrabiania ziemi i pozyskiwaniu z niej pożytków rolnych. Po śmierci J. W. (1) jego małżonka sprzedała byki a także oddała 6 cielaków do chowu M. N..

Dowód: opinia biegłego K. G. (k. 224-230); opinia uzupełniająca K. G. k. 268-269; opinia B. M. k. 249-260; opinia uzupełniająca B. M. k. 289-290; zeznania powódki B. W. (1) ReCourt z dnia 25 października 2022 r. od min. 00:29:27 do 01:20:47 w związku z informacyjnymi zeznaniami z dnia 18 maja 2021 r. od min. 00:03:29 do 00:22:56; zeznania świadka P. W. (2) ReCourt z dnia 18 maja 2021 r. min. od 01:17:17 do 01:27:42.

Za życia J. W. (1) powódka B. W. (1) a także jej dzieci B. W. (2), M. N., M. W. i P. W. (1) nie byli skłóceni ze spadkodawcą. Powodowie odwiedzali ojca w domu, w którym zamieszkiwał wraz z B. W. (1) w Z. K., interesowali się ich losem oraz okazjonalnie mu pomagały. Po śmierci J. W. (1) jego żona wyprowadziła się z nieruchomości i przeprowadziła do swojego domu rodzinnego. Następnie w związku z konfliktem z pozwanym zaczęło dochodzić do sytuacji, że rodzina zaczęła się unikać. Powodowie przed wytoczeniem powództwa wezwali pozwanego do zapłaty tytułem zachowku wobec B. W. (1) kwoty 375.000,00 zł a pozostałym dzieciom spadkodawcy tj. P. W. (2), M. N., P. W. (1), B. W. (2) i M. W. kwoty po 187.500,00 zł dla każdego z nich. Do chwili obecnej pozwany na rzecz powodów z tego tytułu nie uiścił żadnej kwoty.

Dowód: przedsądowe wezwanie do zapłaty (k. 70)

Pozwany ma 37 lat a zawodu jest żołnierzem. Ponadto prowadzi on gospodarstwo rolne odziedziczone po ojcu, z którego uzyskuje pożytki. Jest właścicielem nieruchomości w Z. K. a także właścicielem gospodarstwa rolnego we wsi D., w M., i we wsi G.. Pozwany pozostaje w związku małżeńskim. Powódka B. W. (1) ma 58 lat z zawodu jest rolnikiem. Obecnie zamieszkuje w domu rodzinnym w miejscowości K.. Powódka M. N. ma 29 lat z zawodu jest fizjoterapeuta i zamieszkuje w K.. Powód B. W. (2) ma 33 lata z zawodu jest mechanizatorem rolnictwa i obecnie zamieszkuje w Z.. Powód M. W. ma obecnie 30 lat z zawodu jest kierowcą zawodowym a na stałe zamieszkuje S.. Powód P. W. (1) ma 35 lat i zawodu jest kierowcą zawodowym obecnie zamieszkuje w B..

bezsporne

Powyższy stan faktyczny jest niesporny i został ustalony o twierdzenia stron i złożone do akt dokumenty, których prawdziwość i rzetelności żadna ze stron nie kwestionowała.

Sąd dał wiarę zeznaniom powódki, iż wspólnie z swoimi dziećmi utrzymywała ona poprawne relacje z zmarłym J. W. (1). Zeznania w tej części potwierdził także sam pozwany jak i przesłuchani w niniejszej sprawie świadkowie. Zgromadzone w toku niniejszego postępowania dowody w postaci zeznań stron i świadków nie pozwoliły na ustalenie konkretnych zdarzeń i okoliczności wskazujących na to, że na datę sporządzenia przez J. W. (1) testamentu tj. na dzień 13 września 2018 r. powódka i jej dzieci uporczywie nie dopełniały względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

W tym miejscu warto wskazać, że to na stronach postępowania zgodnie z art. 6 k.c. spoczywał obowiązek wykazania i udowodnienia faktów z których wywodzą skutki prawne. W tym kontekście brak inicjatywy dowodowej stron reprezentowanych przez zawodowych pełnomocników, skutkowało niemożnością ustalenia charakteru prawnego i wartości a także ewentualnego sposobu dziedziczenia nieruchomości położonej w W. o nr (...) przy ul. (...). Proces o zachówek ma charakter kontradyktoryjny i pomimo, że z treści akt. 993 i 994 kc wynika obowiązek sądu zaliczenia na schedę spadkową określonych darowizn, nie oznacza obowiązku prowadzenia przez sąd dochodzenia w celu ustalenia z urzędu składu spadku i rodzaju dokonanych przez spadkodawcę za życia rozrządzeń majątkowych a także ewentualnych przysporzeń majątkowych. Mówiąc prościej, to strony obowiązane są udowodnić, że określone rozrządzenia i przysporzenia miały miejsce za życia spadkodawcy aby sąd mógł ewentualnie uwzględnić je przy ustalaniu substratu zachowku. Zdaniem sądu tego rodzaju okoliczności strony nie udowodniły a sąd czuł się zwolniony z działania z urzędu wobec faktu, że były one reprezentowane przez zawodowych pełnomocników, którzy ostatecznie odstąpili od dochodzenia praw własności działki o nr (...) w W. na ul. (...). Oczywiście bez zbadania dokumentów wskazujących na charakter prawny tych przysporzeń oraz rodzaj gruntów i składu gospodarstw nie sposób przyjąć ponad wszelką wątpliwość ich wartości według stanu z daty przysporzenia. Ponadto strony postępowania w toku procesu pozostawały także niesporne co do składników ruchomych schedy spadkowej po zmarłym J. W. (1). W związku

z powyższym Sąd dokonując wyliczenia substratu zachowku w całości posiłkował się opiniami biegłych i określeniem wartości tychże ruchomości wycenionymi przez specjalistów.

Podsumowując, twierdzenia zarówno strony powodowej jak i pozwanej korelują ze sobą i nie stanowią sprzeczności w ocenie materiału dowodowego. Pozwany co do zasady nie kwestionował samego prawa powodów do uzyskania zachowku jednocześnie nie uznawał jego wartości. Uważał, że strona powodowa znacząco zawyżyła wartość majątku należnego J. W. (1) i dochodzi od niego kwot wygórowanych. Ostatecznie co do masy spadkowej zarówno pozwany A. W. (1) jak i powodowie B. W. (1), M. N., B. W. (2), M. W. i P. W. (1) pozostali zgodni.

Sąd ustalił wartość nieruchomości i ruchomości na podstawie opinii biegłych do spraw wyceny nieruchomości i ruchomości. Niniejsze opinie w ocenie Sądu pozostają jasne, logiczne i wewnętrznie niesprzeczne, ponadto bieli wypowiedzieli się uzupełniająca w sposób wyczerpujący, którego strony postępowania ostatecznie nie podważały.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne i zasługuje na częściowe uwzględnienie. Zgodnie z treścią art. 991 § 1 k.c. zstępnym (...) którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się jeśli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy (...) – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991 § 2 k.c.). Zgodnie z powszechnie przyjętym stanowiskiem orzecznictwa, instytucja zachowku znajduje swoje zastosowanie zarówno w przypadku dziedziczenia testamentowego jak i ustawowego. Ustalenie wysokości zachowku następuje zgodnie z treścią art. 993 k.c. W myśl powołanego przepisu przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów i poleceń natomiast dolicza się do spadku (...) darowizny uczynione przez spadkodawcę. Tzw. „substrat zachowku” o którym mowa powyżej oblicza się wyliczając „czystą wartość spadku” stanowiącą różnicę pomiędzy stanem czynnym (aktywa) i stanem biernym (długi spadkowe za wyjątkiem zapisu i polecenia) i dodając do niego darowizny.

Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń zmarły pozostawił po sobie udział wynoszący 1/2 część w prawie własności nieruchomości położonej w G. działka nr (...) a także prawo własności do nieruchomości położonych: w G. o nr (...); (...) i (...); w D. działki o nr (...); w Z. o nr (...) i (...) oraz w M. o nr (...); (...) (...) i (...) o łącznej wartości 1.247.580,00 zł a także udział wynoszący 1/2 własności samochodu marki M. (...) o wartości jego udziału wynoszący 8652 zł a także: ciągnika U. o nr rej. (...) o wartości 14.050,00 zł; ciągnika U. o nr rej. (...) o wartości 8.000,00 zł; ciągnika U. (...) o wartości 10.000,00 zł, przyczepa o nr (...) o wartości 3.000,00 zł, kombajnu A. o wartości 3.000,00 zł i 1/2 wartości bydła tj. 19.135 zł. Łączna wartość ruchomości wchodzących w skład spadku po zmarłym J. W. (1) to kwota 43.972,50 zł. Ruchomości za wyjątkiem kombajnu A., który stanowił majątek własny J. W. (1) (otrzymał go w drodze dziedziczenia po rodzicach) a pozostałe nabył w drodze zakupu będąc w związku małżeńskim z powódką B. W. (1). Łącznie wartość spadku wyniosła 1.291.552,20 zł

Sąd nie znalazł podstaw faktycznych do zaliczenia na schedę spadkową jakichkolwiek darowizn. Nie istniały także podstawy do uwzględnienia przy ustalaniu „czystej wartości spadku” długów spadkowych (art. 922 § 3 k.c.) w postaci kosztów pochówku J. W. (1).

Ostatecznie substrat zachowku sąd ustalił na kwotę 1.291.552,50 zł.

Osobami uprawnionymi po myśli art. 991 § 1 kc do otrzymania zachowku po J. W. (3) była jego żona B. W. (1) i jego dzieci tj. B. W. (2), M. N., M. W., P. W. (1) i P. W. (2). Zgodnie natomiast z art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Roszczenie powódki B. W. (1) o pokrycie zachowku wynosi zatem 1/4 jego wartości co stanowi 1/8 spadku co w wymiarze kwotowym wyraża się sumą 161.444.06 zł. Natomiast roszczenie na rzecz B. W. (2), M. W., M. N. i P. W. (1) o pokrycie

zachowku wynosi 1/16 spadku co stanowi kwotę 80.722,03 zł na rzecz każdego z nich. Należy podkreślić, że do kręgu spadkobierców ustawowych zalicza się, także nie występujący po stronie powodowej brat pozwanego P. W. (2).

Powodowie nie otrzymali należnego im zachowku w postaci darowizny, powołania do spadku bądź zapisu.

Z tych względów Sąd zasądził od A. W. (1) na rzecz B. W. (1) kwotę 161.444,06 zł natomiast na rzecz B. W. (2), M. N., M. W. i P. W. (1) Sąd zasądził od pozwanego kwoty po 80.772,03 zł na rzecz każdego z nich. Odsetki ustawowe za opóźnienie od powyższych kwot Sąd zasądził (art. 481 § 1 k.c.) poczynając od 10 marca 2021 r. tj. od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu pozwu (k.49) W tych bowiem datach roszczenie powoda było już wymagalne.

Wobec podnoszonych przez pozwanego argumentów Sąd rozważył jeszcze, czy w rozpoznawanej sprawie istnieje podstawa do oddalenia powództwa stosownie do treści art. 5 k.c. w związku z nadużyciem prawa podmiotowego.

Sąd stosuje prawo materialne - w tym również art. 5 k.c. - z urzędu, co oznacza, że nawet bez zarzutu pozwanego odnoszącego się do realizacji przez powoda jego uprawnienia w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego sąd powinien rozważyć, czy ze strony uprawnionego nie zachodzi nadużycie prawa podmiotowego. Jednakże okoliczności, które miałyby stanowić podstawę do uznania, że wykonywanie przez uprawnionego jego prawa nie zasługuje na ochronę, powinny być udowodnione, a ciężar udowodnienia tych okoliczności spoczywa w tym wypadku na pozwanym (art. 6 k.c.).

W doktrynie i orzecznictwie konsekwentnie wskazuje się, iż zakres zastosowania powyższego przepisu powinien być jednak stosunkowo wąski, bowiem ocena sądu, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa podmiotowego, nie powinna pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku wynikają z ustawy i służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., PiP 2006, z.6, s.111). Względy te nakazują szczególną ostrożność przy podejmowaniu oceny o nadużyciu prawa żądania zapłaty sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości zachowku, która nie może opierać się jedynie na ogólnym odwołaniu się do klauzuli generalnej zasad współzycia (patrz: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 maja 2013 r., I ACa 334/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 24 lutego 2014 r., I ACa 1204/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 marca 2011 r., OSAB 2011, z.1, poz.21; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 czerwca 2014 r., I ACa 1527/13). Zatem obniżenie wysokości zachowku może mieć miejsce w przypadkach zupełnie wyjątkowych. W doktrynie wskazuje się, że już samo pozbawienie uprawnionego do zachowku korzyści ze spadku w drodze dziedziczenia jest dla niego okolicznością krzywdzącą i dolegliwą, a stanu tego nie powinno jeszcze pogłębiać ograniczenie możliwości realizacji roszczeń z tytułu zachowku. W świetle zgodnego stanowiska orzecznictwa i doktryny prawa cywilnego przy ocenie istnienia podstaw do zastosowania art. 5 k.c. należy brać wszystkie okoliczności konkretnego przypadku, zachodzące tak po stronie zobowiązanego do zapłaty zachowku, jak i po stronie uprawnionego do zachowku (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 163/09, LEX nr 527197).

Powołując się na zasady współzycia społecznego można również miarkować wysokość zachowku przysługującego uprawnionemu. Będzie to miało miejsce w przypadku, gdy głównym składnikiem spadku jest nieruchomości służąca do zaspokojenia niezbędnych potrzeb zobowiązanego do zapłaty zachowku i brak jest praktycznie innych możliwości zaspokojenia tych potrzeb, zaś inne składniki majątku nie wystarczają na pokrycie zobowiązania z tytułu zachowku. W takiej sytuacji nie można wyłączyć, przy rozważeniu również sytuacji majątkowej i osobistej zobowiązanego do zapłaty zachowku, dopuszczalności przyjęcia, iż w konkretnych okolicznościach żądanie zapłaty pełnej należności z tytułu zachowku pozostałoby w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego, (patrz: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981 r., III CZP 18/81, OSNC 1981/12/228 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03). Jednakże zastosowanie art. 5 k.c. nie może udaremnić przepisów o zachowku. Odwołanie do zasad współzycia społecznego winno raczej służyć ochronie zobowiązanego do zachowku w sytuacji, gdy jego wysokość będzie nadmierna np. w wyniku nagłych zmian ekonomicznych, czy innych nieprzewidzianych i niezależnych od spadkobiercy zjawisk wpływających na wartość spadku (patrz A. Szpunar glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981 r., NP. 1983, nr 2, s.94 i nast.).

Jednakże ocena okoliczności niniejszej sprawy nie uzasadnia dokonania miarkowania zachowku, ponieważ pozwany jest zdolny do pracy co więcej pracuje jako żołnierz zawodowy a ponadto posiada szereg nieruchomości rolnych, z których pozyskuje korzyści majątkowe.

Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanego o rozłożenie należności na raty. Przewidziana w art. 320 K.p.c. instytucja prawa procesowego winna być stosowana wyjątkowo, w szczególnie uzasadnionych przypadkach tj. wtedy gdy szczególne okoliczności przedmiotowe i podmiotowe stały na przeszkodzie w wykonaniu przez dłużnika zobowiązania a spełnienie przez niego świadczenia w ratach skutkować będzie tym, że wykona on orzeczenie bez potrzeby prowadzenia egzekucji. Przesłanką zastosowania tego przepisu jest zatem ustalenie, że w danej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony; decydują o tym okoliczności konkretnej sprawy. W zasadzie chodzi o okoliczności dotyczące pozwanego dłużnika tj. jego sytuację osobistą, majątkową, finansową, rodzinną, które powodują, że nierealne jest spełnienie przez niego zasądzonego świadczenia od razu i w pełnej wysokości. Rozważając rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty, sąd orzekający nie może jednak nie brać pod rozwagę sytuacji wierzyciela. Ochrona jaką zapewnia pozwanemu dłużnikowi art. 320 K.p.c. nie może być stawiana ponad ochronę wierzyciela w procesie cywilnym i wymaga uwzględnienia wszelkich okoliczności sprawy, w tym uzasadnionego interesu podmiotu inicjującego proces. W rozpoznawanej sprawie pozwany nie przedstawił i nie udowodnił istnienia jakichkolwiek szczególnych okoliczności przemawiających za rozłożeniem świadczenia na raty. Co więcej A. W. (1) od śmierci ojca nie wypłacił w poczet należnego powodowi jakichkolwiek sum. Ponadto pozwany korzysta z nieruchomości i ruchomości otrzymanych w spadku od 2018 roku. Od tego też roku pozostali spadkobiercy pozostają pominięci w drodze dziedziczenia testamentowego zatem czekają oni na zapłatę od pozwanego od co najmniej uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku tj. 2019 r. Zatem w oczach Sądu niewłaściwym byłoby ponowne poszkodowanie powodów w postaci rozłożenia przysługujących im świadczeń z tytułu zachowku po śmierci J. W. (1) od pozwanego A. W. (1). Co więcej pozwany przyjmując spadek powinien liczyć się z konsekwencjami jakie z tego wynikały i od co najmniej wniesienia powództwa tj. 12 stycznia 2021 roku odkładać środki na spłatę matki jak i rodzeństwa.

W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo o czym orzekł jak w punkcie 2 wyroku.

Przewidziane w art. 319 k.p.c. zastrzeżenie, iż stronie pozwanej przysługuje prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności, sąd jest obowiązany zamieścić w wyroku z urzędu, niezależnie od sformułowania go w żądaniu pozwu lub stanowisku pozwanego. Konsekwentnie nie ulega wątpliwości, że posłużenie się przez ustawodawcę zwrotem "sąd może" nie odnosi się do swobody sądu w zakresie decyzji procesowej o dokonaniu w wyroku zastrzeżenia pozwanemu prawa do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności, lecz możliwości uwzględnienia powództwa jedynie przy dokonaniu tego zastrzeżenia. (Postanowienie SN z 18.10.2022 r., I NSNc 745/21, LEX nr 3513338.) wobec powyższego Sąd w orzeczeniu w pkt 3 zastrzegł na rzecz pozwanego A. W. (1) prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności wynikającego z pkt 1) wyroku i tytułu egzekucyjnego do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza, stanu czynnego spadku po J. W. (1) zmarłym 15 września 2018 r. w S..

O kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. Powódka B. W. (1) dochodziła zapłaty kwoty 250.000,00 zł a Sąd zasądził na jej rzecz kwotę łącznie kwotę 161.444,06 zł co stanowi 65% dochodzonego roszczenia. Pozostali powodowie B. W. (2), M. N., M. W. i P. W. (1) dochodzili zapłaty kwoty 125.000,00 zł a Sąd zasądził na ich rzecz po 80.722,03 zł co również stanowi 65% dochodzonego roszczenia stwierdzić należy zatem, iż powodowie wygrali powództwo w znacznej części wobec czego za wynik niniejszego procesu odpowiedzialne pozostają obie strony w ramach stosunkowego rozdzielenia kosztów postępowania. Wobec powyższego Sąd zasądził od pozwanego A. W. (1) na rzecz powódki B. W. (1) kwoty 4550 zł, natomiast na rzecz pozostałych powodów B. W. (2), M. N., M. W. i P. W. (1) kwotę 2930 zł.

O pozostałych kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. W tej sytuacji zasądzono od stron postępowania na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Sieradzu tytułem zwrotu kosztów procesu pokrytych z sum budżetowych zgodnie z zasadą proporcjonalności za wynik procesu.